

BLYTTIA

NORSK BOTANISK FORENING'S TIDSSKRIFT

1949

NR. 4

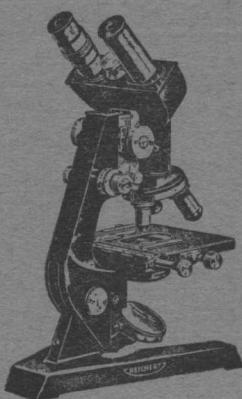
OSLO

Bind 7

Hefte 4

Innhold.

	Side
† Tolland, Ivar: Eilert Hagerup Kjempe som plantesamler for biskop Gunnerus	81
Høeg, Ove Arbo og Johannes Lid: Carex extensa, ny for Norge. (<i>Carex extensa</i> , New to Norway; Summary.)	87
Størmer, Per: Moser funnet i Raknehaugen ved utgravingen 1939—40. (<i>Mosses found in Raknehaugen Burial Mound, during the Excavation 1939—40; Summary.</i>)	92
Naustdal, Jacob: Nokre plantefunn på Vestlandet	96
Småstykker:	
Några växtfynd i Tröndelagen. (<i>Some Plant Localities from Tröndelagen, Norway; Summary.</i>)	102
Eckblad, Finn-Egil: Soppesongen 1949 ved Oslo	104

*Enerepresentant
for Norge:*

REICHERT
Mikroskoper

Eilert Hagerup Kjempe som plantesamler for biskop Gunnerus.

Av

† IVAR TOLLAN

Utgitt av Ove Arbo Høeg.

En av de prestene som var sære flittige til å sende biskop Gunnerus »naturalier«, var kapellanen Eilert Hagerup Kjempe. Hans interesser gikk imidlertid langt videre enn til blott og bar innsamling av »naturaliene«. Han studerte selv de ting han fikk tak i, noterte og laget små beskrivelser av det han ikke kjente eller som han ikke fikk til å bestemme etter de hjelpe middler han hadde. Han samlet sitt eget herbarium som han stadig arbeidde med. Det var og alt annet enn tomme ord det han skrev i 1776: »At udspørge de nordske Navne . . . haer jeg gjort mig al Fliid for«. Vi har bare ham å takke at vi kjenner så mange nordmørske plantenavn fra den tiden. Senere skaffet han seg mikroskop og kompletterte stadig sitt bibliotek, så han kunne være rustet til å ta fatt på oppgaver som lå og ventet og som hans biskop tilskyndet ham til å arbeide med. I ca. 1767 hadde han lagt planer for en beskrivelse av det daværende Tingvoll prestegjeld i forbindelse med et kart han hadde fått laget ved Capitain de Richelieu's hjelp. Dette arbeidet utviklet seg så det ble et »Forsøg til en physisk-oconomisk Beskrivelse over heele Nordmør«, nærmest etter det mønster som presten Hans Strøm hadde gitt fra Søndmør. Han skydde ikke personlige ofre for å sette sine planer i verk, men hans svake helbred satte en stopper for dem, og han døde i 1771 mens nordmørsbeskrivelsen enda var på materialsamlingens stadium. Gunnerus beklager Kjempes død: »Da sal. Hr. Kjempe baade var en Ære for den gejstlige Stand og en god Ven af mig, kunde hans uformodentlige Dødsfald ikke andet end giøre mig meget ondt. . . .«. Et annet sted (Flora Norvegica II s. 123) skriver Gunnerus om Kjempe: ».... cujus præmaturam mortem impensis doleo«, — »hvis alt for tidlige død jeg sørger overmåte meget over«.

Gunnerus oppfordret Kjempes venn, res. kap. i nabosoknet, senere prost og sokneprest i Kvernes, Jens Lemvig Bull, til å forsøke å utgi hans arbeid »til ære saavel for den afdøde, som for Dem selv« (brev nr. 92, 613, 688, 709 i Gunnerus' brevsamling, utgitt av Ove Dahl).

Denne ære er ennå ikke vist Kjempe. Hittil er bare korte sitater blitt nyttet av hans nordmørsbeskrivelse, og ellers er hans arbeid blitt gjenstand for bare mer eller mindre summarisk vurdering ved noen leiligheter (Schøning 1778, hefte 2 s. 64, anm.; Rosted 1798 s. 198—199; Bull 1817 s. II—VIII; Madsen 1905 s. 111 o. a. st.; Todal 1929 s. 79). Dette skyldes nok for en stor del det forholdet at hans manuskript gjennomgående er svært vanskelig å tyde. Men selv bortsett fra dette forhold var det ikke på noen måte ferdig til å trykkes. Det er som nevnt en materialsamling, med en masse forkortelser og med tilføyelser puttet inn over alt hvor en smule plass er levnet ved første gangs skriving. Noen av tilføyelsene kan skyldes J. L. Bull, som Kjempe overleverte manuskriptet til like før sin død; men de aller fleste er skrevet av sønnen Hans Grøn Bull (1758—1833, sokneprest i Tingvoll fra 1818). Det er ikke alltid lett å avgjøre helt sikkert hva som skriver seg fra Kjempes hånd og hva som er Bulls, men i de aller fleste tilfelle behøver det ikke være noen tvil.

Et forsøk med å gi ut et kapitel er gjort av Olaf Hanssen (1932). Dette gjelder »Kap. 7. Vexter«, men det er helt misslykt. Foruten en hel del utelateler, til dels vilkårlige, er også tydningen av skriften ofte vilkårlig og missvisende, ja endog tilføyelser og forandringer er foretatt.

Da Ove Dahl skrev om »Biskop Gunnerus' virksomhed fornemmelig som botaniker« (1892—1911), ga han også flere opplysninger om Kjempes andel i Gunnerus' virksomhet (særlig 1893 s. 31—35 samt brevvekslingen avd. B, 1895, og avd. F, 1896—1901, se også 1895 s. 51, anm.). Dahl har kjent til at Kjempes manuskript eksisterte, men så vidt det kan sees, har han ikke benyttet det. Dahl har ikke alltid skilt Kjempes bidrag fra opplysninger som Gunnerus har fått fra andre, f. eks. fra presten i Grytten, J. J. Schanke. Kjempes arbeid lar seg imidlertid for en stor del lett skille ut. Det etterfølgende er et forsøk på å vise hvilke opplysninger og hvilke herbarieksemplarer Gunnerus kan ha fått fra Kjempe.

Av et brev (nr. 613) vet vi at Kjempe den 4 mars 1766 sendte Gunnerus en plantesamling som han selv kaller »et mutileret og u-ordentlig lille Herbarium, samlet i Romsdalen, samt for sig selv nogle faae Urter, tagne paa Nordmøre«, — et herbarium som var anlagt som en studiesamling for ham selv. Gunnerus takker for sendingen (brev 88). Den kom så sent at Kjempes opplysninger i forbindelse med herbariet ikke kunne komme med i første bind av Flora Norvegica, unntatt siste ark (ganske sikkert nr. 999 *Rubus saxatilis* og 305 *Rhinanthus minor*). Men en del av de norske navnene som Kjempe sendte, ble omtalt av Gunnerus i forordet. Alt tyder

imidlertid på at storparten av de plantene som Gunnerus fikk fra Kjempe, ble sendt senere. Noen fortegnelse over hva det har vært for planter, har vi ikke, men atskillige opplysninger kan en få på annen måte.

Kjempe var personellkapellan til Grytten i indre Romsdal 1758—1763, og residerende kapellan til Tingvoll fra 1763 til han døde i 1771, 37 år gammel. Dahl mener at av påskriften »Torde Vigen« på planter som han har sendt Gunnerus, kan en slutte at Kjempe bodde på gården Torvik i Grytten (Dahl 1895 s. 59, anm.), men dette er ikke rett. Hans brev fra denne tid er datert Grytten, i følge Dahl. Det er vel og rimelig at han bodde på prestegården når han var personellkapellan. — Anderledes derimot da han kom til Tingvoll våren 1763 og avløste Jens Lemvig Lyster som residerende kapellander. Kjempes brev til Gunnerus 2 mars og 28 desember 1764 er datert Tingvoll, mens det neste, 19 mars 1765, er fra Tordvigen, Romsdal, likesom alle de etterfølgende brev er sendt fra Torvik. Står det virkelig Romsdal i originalen, må det vel snarest bety Romsdals Amt. Han har en del opplysninger om planter fra Torvik i sin nordmørsbeskrivelse og i sine brev til Gunnerus. Han har sikkert bodd i Torvik, Øre, som var anneks under Tingvoll til 1893 (se Bull 1817). Kanskje er det nettopp ved nyttårsleite 1765 han er flyttet dit. Like før sin død flyttet han til Knutset, hvor han døde 12 mai 1771 (Dahl, nr. 170 i brevsamlingen; Bull 1817 s. VIII). En kan altså med sikkerhet gå ut fra at de plantene som Kjempe angir fra Torvik, er fra Torvik i Øre, Nordmøre (kfr. Dahls merknad til brev nr. 613), og ikke fra Torvik i Grytten.

Når en skal dømme om hvilke planter og hvilke opplysninger Kjempe kan ha sendt til Gunnerus, kan en følge disse prinsipper:

1. Det skulle være rimelig å anta at de plantene som er eller har vært oppsatt på samme ark i Gunnerus' herbarium, er innsendt av samme samler.

2. Kjempe bodde flere år som peronellkapellan i Grytten. I hans kapellantid der klager soknepresten, Schanke, ofte over utstårte »haarde Sygdomme, ja Døder«. Det er rimelig at Kjempe under disse forhold ofte måtte foreta de besværligste geistlige tjenester i de lengst bortliggende deler av det store prestegjeld. Vi finner da og meddeleser fra garden Griste (Voll prestegjeld, utsikt fra Grytten 1862), fra Eid kirkegård (Eid sokn skilt fra Grytten 1862) osv. Etter at han kom til Tingvoll i 1763, ble han, som vi har sett, stasjonert i Torvik. Fra den tid finner vi derfor opplysninger fra selve Tingvoll prestegjeld, fra Øre og Frei, som begge hørte til Tingvoll på Kjempes tid, og fra Jordalsgrenda, nabobygda lengere inne i Sunndalsfjorden, som og lå under Tingvoll til 1795

(se f. eks. Nordmørsbeskrivelsen nr. 150), og fra Surnadal, som hadde gjennomgangstrafikk til Trondheim, foruten av og til fra Nordmøres ytre bygder. Der vi finner opplysninger fra flere av disse stedene på samme ark eller for samme plante — særlig nordmørs- og romsdalsopplysninger — der kan vi ganske sikkert tilskrive dem Kjempe, selv om vi ellers mangler direkte bevis. — Dessuten treffer vi ofte opplysninger fra »Opl.« (Oppland) og »Lesøe« (Lesja). Dette er naboprestegjeld til Grytten, og det kan godt tenkes at han har besøkt Lesja eller hatt forbindelser der som har hjulpet ham. Men vi har også bevis for at han på annen måte har fått slike opplysninger, som han så har sendt videre til Gunnerus: Etter å ha fått det nevnte herbariet fra Kjempe, skriver Gunnerus og ber om noen nærmere opplysninger bl. a. om »Guld-buste eller de Oplandskes Kappe-Guld-Kaare«, og om »det Norske Navn på Tanacetum vulgare, som var Raud-Røllike« (brev nr. 88). I Kjempes svar (brev nr. 627) heter det bl. a.: »Om Raud-Røllicken derimod, hvorom jeg paa ny haver noe spurgd et par Folk fra Les-øe, som her opholder sig, og ere temmelig vel bekjendte med nordske Urter, forsikre de samme, at det haver sin Rigtighed« (se også brev 641). Vi kan derfor føye »Opl.« og »Lesøe« til de tidligere nevnte steder som typiske opplysningssteder for Kjempe. Det synes også, i det minste i ett tilfelle (*Polygonum viviparum*), som Gunnerus har brukt »Gudbrandsalen« etter Kjempes opplysning fra Opl. Muligens faller da Kjempes opplysning sammen med andre opplysninger fra Gudbrandsalen, kfr. f. eks. *Sedum annum* og *Letharia vulpina*.

3. Kjempe må ha vært meget interessert i planter. Han samlet dem ikke bare for å lære dem å kjenne, ikke bare for å gjøre sin biskop en tjeneste, som en mer eller mindre kjær plikt; men han studerte dem, deres utbredelse, deres norske navn, skikk og bruk omkring dem osv. av interesse for plantene selv og for botanikken som vitenskap. Derfor kan vi ved hans planter vente å finne en ganske annen fylde av opplysninger enn hos dem som hadde sin hovedinteresse i ganske andre retninger. Dette viser seg også og å være tilfelle ved de planter som bevislig er innsendt av Kjempe. Dette trekk skulle det være mulig å kunne bruke som støttemiddel ved bedømmelsen.

4. Jeg har sammenlignet opplysningene hos Gunnerus med Kjempes samlinger til en nordmørsbeskrivelse, hvor bortimot 400 arter av blomsterplanter og sporeplanter er notert. Denne sammenligningen er imidlertid ikke alltid så verdifull som en kanskje skulle vente. Av og til viser det seg at Kjempe har notert i manuskriptet de navnene som en finner på herbariearkene hos Gunnerus, men det er ikke alltid tilfelle. En må huske at hans nordmørsbeskrivelse bare er en materialsamling, ja ofte synes det som om artene der er

oppsett som en støtte for hukommelsen, som sikkerhet for at arten skulle komme med ved den endelige bearbeidelsen. En må også ha i erindringen at beskrivelsen — i den form vi kjenner den — sannsynligvis er forfattet i 1768 (kfr. nr. 688 og 709 i Gunnerus' brevsamling), med senere tilføyelser etter hvert. Under disse forholdene kan en ikke forbauses om en ikke finner full overensstemmelse selv i nordmørsopplysninger mellom Kjempes manuskript og Gunnerus' herbarium. Opplysningene i dette siste er sannsynligvis for største delen gitt allerede i mars 1766 (kfr. brev 613 og 88). Er der overensstemmelse, må dette tas med som et pluss ved bedømmelsen, mangler overensstemmelsen, kan det neppe regnes som et minus.

Om disse prinsippene legges til grunn, må en kunne gå ut fra som sikkert at Kjempe har sendt Gunnerus herbarieksemplarer av eller opplysningene om iallfall de artene som er nevnt i følgende liste. Som det vil sees, omfatter den 65 arter. Men dette er altså sikkert nok bare en mindre del av de plantene som Kjempe må ha sendt til Gunnerus.

[Den forutgående teksten er i all hovedsak slik som skrevet av Ivar Tolland. I originalmanuskriptet, som vil bli oppbevart i Vitenskapssekskapets Bibliotek i Trondheim, følger det så en liste over 65 arter, for de fleste av dem med en utførlig dokumentasjon. Denne er sløyet her. Jeg har ordnet artene i systematisk rekkefølge, og har ført dem opp under moderne latinske navn, slike som brukes i nye norske floraer, mens avvikende navn som Kjempe eller Gunnerus bruker, står i parentes. — O. A. H.]

1. Chorda filum (*Fucus f.*).
2. Stereocaulon paschale (*Lichen paschalais*).
3. Lobaria pulmonaria (*L. pulmonarius*).
4. ? Umbilicaria putstulata (*L. pustulatus*).
5. ? Parmelia pubescens (*L. pubescens*).
6. Cladonia rangiferina (Quiet-mosse).
7. Cetraria normörica (*L. normöricus*). Type-eksemplar.
8. Letharia vulpina (*L. vulpinus*).
9. Polytrichum commune.
10. Sphagnum sp.
11. Lycopodium clavatum.
12. Paris quadrifolia.
13. Tofieldia pusilla (*Anthericum calyculatum*).
14. Platanthera bifolia (*Orchis b.*).
15. Eriophorum angustifolium.
16. Quercus robur.
17. Polygonum convolvulus.
18. Polygonum viviparum.
19. Atriplex (eller Chenopodium) sp.
20. Honckenya peploides (*Arenaria p.*).
21. Silene acaulis eller Loiseleuria procumbens.
22. Silene rupestris.
23. Melandrium rubrum (*Lychnis dioica*).
24. Nymphaea alba.
25. Caltha palustris.

26. Aconitum septentrionale (A. lycoctonum).	46. Linaria vulgaris (Antirrhinum Linaria).
27. Aquilegia vulgaris.	47. Veronica chamaedrys.
28. Fumaria officinalis.	48. Digitalis purpurea.
29. Arabis petraea (Cardamine p.).	49. Pedicularis palustris.
30. Sedum rosea (Rhodiola r.).	50. Rhinanthus minor.
31. Sedum annum.	51. Plantago major.
32. Saxifraga cotyledon.	52. Galium aparine.
33. Ulmaria pentapetala.	53. Linnaea borealis.
34. Rubus saxatilis.	54. Succisa pratensis (Scabiosa Succisa).
35. Alchemilla vulgaris.	55. Campanula latifolia.
36. Sorbus aucuparia.	56. Lobelia dortmanna.
37. Geranium silvaticum.	57. Gnaphalium uliginosum.
38. Rhamnus frangula.	58. Achillea ptarmica.
39. Epilobium montanum.	59. Achillea millefolium.
40. Calluna vulgaris (Erica v.).	60. Chrysanthemum vulgare (Tannacetum v.).
41. Menyanthes trifoliata.	61. Calendula officinalis.
42. Myosotis arvensis (M. scorpioides).	62. Tussilago farfara.
43. Prunella vulgaris.	63. Mulgedium alpinum (Sonchus alpinus).
44. Stachys palustris.	64. Sonchus arvensis.
45. Verbascum thapsus.	65. Leontodon autumnalis.

Litteratur.

- Bull, H. G. (1817): Noget om Qvernæss og Grib paa Normøer. — Topogr.-statist. Saml. 2. Deel, 2. Bd. Oslo.
- Dahl, O. (1892—1911): Biskop Gunnerus' virksomhed fornemmelig som botaniker . . . — D. Kgl. Norske Vid. Selsk. Skrifter 1888—1908. Trondheim.
- Gunnerus, J. E. (1766, 1772): Flora Norvegica. I, II. — Trondheim, København.
- Hanssen, O. (1932): Det fyrste utkast til flora yver Nordmøre. — Nordmøre Historielags Arsskr. Kristiansund.
- Madsen, W. (1905): Nogle meddelelser om Tingvoll i fortid og nutid. — Kristiansund.
- Rosted, [J.] (1798): Fortegnelse paa de til Selskabet, siden Bekjendt gjørelsen i Journalens 3die Hefte indkomne Skrivter, som ikke i denne Mellemtid allerede ere trykte. — Topogr. Journ. H. 23. Oslo.
- Schøning, G. (1778): Reise som gien nem en Deel af Norge i de Aar 1773, 1774, 1775 . . . er giort og beskrevet . . . — København.
- Todal, A. (1929): Litt meir um Aspen-ætta. — Nordmøre Historielags Arsskr. Kristiansund.
- Tollan, I. (1945): Om og fra Kjempes nordmørsbeskrivelse. — Samme steds.

Carex extensa, ny for Norge.

Av

OVE ARBO HØEG og JOHANNES LID.

På Botanisk Forenings ekskursjon til Skåtøy i 1949 ble det den 28 juni funnet en blomsterplante som var ny for Norges flora, *Carex extensa* Good. Det var visstnok lektor Ragna Søetorp som først ble oppmerksom på den. Det lyktes ikke å bestemme den med den litteraturen som var for hånden, men eksemplarer ble tatt med til Botanisk Museum i Oslo, hvor konservator Lid bestemte den. For å undersøke forekomsten nærmere reiste så Lid og Høeg igjen til stedet den 11 oktober.

Carex extensa vokser på den nordøstre delen av Skåtøy, ved den indre delen av den grunne viken, Hellesengkjenna, som går mot nord fra Øygardskilen. Veien som bukter seg langs hele øya, går like forbi stedet. Mellom veien og viken er det en strandeng. Ellers er den indre delen av denne viken omgitt dels av strandenger, dels av bergknatter; noen av dem går like frem til sjøen. Viken er svært grunn og halvt stengt av noen små holmer; men det kommer ikke ut noen bekker her, så sjøen må være like salt som ellers ved Skåtøy.

Carex extensa gror ved nordenden av viken og anslagsvis 150 m utover langs begge sidene av den, neppe noen steds over en halv meter over vanlig vannstand, og aldri mer enn noen timetre innover fra yttergrensen for sammenhengende vegetasjon. På flere steder gror den der hvor strandengen støter inn til en bergknatt, men den kan også stå ute i selve strandengen. Den gror i tuer, som kan stå enkeltvis eller flere sammen. Men det er sjeldent å finne at en noenlunde ren bestand er så meget som en meter lang, og selv da er det som regel ikke tale om mer enn en rad av tuer, mindre enn en halv meter bred. Egentlig formasjonsdannende er den altså ikke.

Strandengene er dominert dels av *Scirpus maritimus*, dels av *Juncus Gerardi*, og dels av *Phragmites communis*. Det er blant de to sistnevnte at *Carex extensa* kan finnes. Sammen med den opptrer også en del andre arter; dette sees av Tabell 1, som viser resultatene av analysen av ti prøveflater.

Vår analyse stemmer bra overens med det *Carex extensa*-samfunn som Dahlbeck har analysert ved Øresund (Dahlbeck 1945,

Fig. 1. Hellesengkjenna på Skåtøy. *Carex extensa* gror i strandengene rundt bukta. Fot. 11 okt. 1949. O. A. H.

Tabelle 1.

Prøveflater med *Carex extensa* på Skåtøy 11 oktober 1949.

Hver proveflate 1 m^2 , nr. 1–3 ute i sumpengen, nr. 4–10 på fastmark inn mot bergknausene. Dekningsgraden er angitt med tall fra 1 til 5

Fig. 2. Tue av *Carex extensa*. Skåtøy 11 okt. 1949.
Fot. O. A. H.

Tab. 16 s. 62), noe mindre bra med Iversens analyser fra Jylland (Iversen 1936, s. 93 og Tab. 56).

Som før nevnt vokser *Carex extensa* i tuer; det er mange strå i hver tue, ikke få som hos *C. distans*. Levende er planten friskt mørkgrønn, blank og glinsende helt ned til de nedre slirene; pressede planter får en mer grågrønn farge. Bladene er smale, nesten trådsmale, og når godt opp med aksene. Der er to-tre hunaks nokså nær sammen, og ett kortskiftet hanaks. Noe av det mest karakteristiske er de lange støttebladene under hunaksene; de står på skrå oppover, og det nederste er gjerne 8—10 cm langt med vakker regelmessig krumming. Dette støttebladet gir planten et så karakteristisk utseende at vi foreslår den får det norske navnet *vipestorr*. I voksemåte og form likner den ellers mest *C. pulchella*, den er bare så meget større, om lag 30 cm høy, og mørkere grønn.

Utbredelsen av *Carex extensa* utenfor Norge kan etter litteraturen oppsummeres slik:

I Sverige gror arten i Skåne og langs Østersjøen opp til Stockholmstrakten. Videre fins den på Åland, langs øst- og sydsiden av Østersjøen, vanlig langs Danmarks kyst og ellers om Nordsjøen, på de Britiske Øyer til nordligst i Skottland og sydover langs atlant havskysten av Europa, langs nordsiden av Middelhavet helt inn til

Svarthavet og til og med på en øy i det Kaspiske Havet. Videre Lille-Asia, Egypt, Tunis, Marokko, samt Madeira. Endelig gror den (iallfall til dels i en litt avvikende form) i Kapplandet, fra Port Elizabeth til Natal. Den er blitt innført til østkysten av U. S. A.

Overalt er den nøye knyttet til kysten, til strandenger eller senkninger mellom sanddyner.

Voksestedet for *Carex extensa* i Norge faller innenfor et område med atskillige andre sydlige arter som har svært begrenset utbredelse hos oss. Skal en sammenlikne den med andre arter, faller det nærmest å tenke på slike som *Crambe maritima*, *Eryngium maritimum* og *Cochlearia danica*. Likesom *C. extensa* er disse artene ute-lukkende eller iallfall overveiende knyttet til havstrand, her i landet og ellers; men økologisk hører de til en annen type, særlig de to førstnevnte, som gror på stein- eller sandstrand. Andre arter, som hos oss kunne gi inntrykk av å utgjøre en gruppe sammen med *C. extensa*, er utenfor Norge ikke knyttet til kystene slik som den.

Et spørsmål som naturlig melder seg, er: Hvor lenge har denne nyoppdagde arten vokst på dette stedet?

Kragerødistriktet, og derav ikke minst Skåtøy, har vært besøkt av svært mange botanikere like siden M. N. Blytt i 1826 var på Jomfruland og i 1838 botaniserte grundigere i området; men om han da besøkte Skåtøy er uvisst. Vesentlig med støtte i Joh. Dyrings »Flora grenmarensis« (1911) kan en nevne følgende senere botanikere som har vært på Skåtøy: A. Blytt, Sv. Murbeck, Edv. Ellingsen, som bodde som adjunkt i Kragerø, E. Jørgensen (som iallfall besøkte Gumøy), og fremfor alt Tidemand Ruud, som gjennom sin lange lærertid i Kragerø både selv botaniserte på Skåtøy og dessuten hadde noen dyktige elever; blant dem Halvor L. Marsvall, som særlig interesserte seg for *Carex*. Senere har også flere ekskursjoner med studenter fra Universitetet i Oslo vært her.

Det kan virke usannsynlig at så mange fremrakende botanikere skulle ha besøkt Skåtøy uten å støte på denne arten. Riktignok er voksestedet begrenset i utstrekning. Men hvis en går ut til den nordøstre pynten av øya, må en nødvendigvis passere den indre delen av Hellesengkjenna; for en botaniker vil det da være helt naturlig å gå ut på strandengene for å se hva som gror der, og hvis han interesserer seg det minste for *Carex* skulle en tro at han ville ha den aller største chanse til å bli oppmerksom på disse ganske påfallende tuene. Denne synsmåten skulle tale for at arten skulle være en ny innvandrer, — kommet kanskje med havstrøm (som for resten ville ha forholdsvis vanskelig for å bringe drivende frukter helt inn til bunnen av denne trange og kronglete viken) eller fugl; ballast kan det ikke være, for det har sikkert ikke vært kastet ballast like ved her på lengre, om det i det hele tatt har vært gjort. — Men en

kan ikke bygge meget på dette planten ikke har vært funnet før. Vi kan ikke være viss på hvor mange av de botanikere som har besøkt Skåtøy, virkelig også har vært helt her øst, og selv om de har vært her, så er det trots alt lett å gå forbi en art; det fins det mange eksempler på. En viss tid må jo også arten ha hatt på seg for å spre seg på stedet; at den fins langs en strekning på 400—500 m kunne tale for at den ikke er helt ny her.

Noe sikkert kan en vanskelig si om dette ut fra det lille vi vet om denne saken i dag.

S U M M A R Y

Carex extensa Good. was found for the first time in Norway in June 1949, growing in salt marshes with *Juncus Gerardi*, *Agrostis stolonifera*, *Aster tripolium*, *Glaux maritima*, *Plantago maritima*, *Phragmites*, etc., on the island of Skåtøy near Kragerø on the Skager Rack coast.

Litteratur.

- Dahlbeck, N. (1945): Strandwiesen am südostlichen Öresund. — Acta Phytogeographica Suecica XVIII. Stockholm.
 Dyring, J. (1911): Flora Grenmarenensis. — Nyt Mag. Naturv. 49.
 Iversen, J. (1936): Biologische Pflanzentypen als Hilfsmittel in der Vegetationsforschung. — Mitteil. Skallinglaboratorium. København.
 Kükenthal, G. (1909): Cyperaceae-Caricoideae. — Das Pflanzenreich IV, 20. Leipzig.

Moser funnet i Raknehaugen ved utgravningen 1939—40.

Av

PER STØRMER

Raknehaugen i Ullensaker er et av de mest imponerende fortidsminnesmerker vårt land eier. Den har da også ned gjennom tidene satt fantasien i sving og har vært emne for en rekke avhandlinger av vitenskapsmenn som Lorange (1871), Brøgger (1917), Hougen (1932), De Geer (1938), Grieg (1941) og Ordning (1941 a, b). De to sistnevnte forskeres arbeider er basert på resultatene av den utgravning som Universitetets Oldsaksamling lot foreta av Raknehaugen i årene 1939—40 under ledelse av dr. Sigurd Grieg.

Hva Raknehaugens alder angår hevder Grieg (1941 s. 23) at haugen sannsynligvis er laget en gang i 500-årene.

Under utgravingen viste det seg at leir- og myrjordlagene som var fyllt på omkring de tre tømmerlagene inne i haugen, inneholdt rikelig av planterester. Dr. Grieg tok omhyggelig vare på det plantemateriale som ble funnet og innbød flere ganger professor Jens Holmboe og meg til å foreta innsamlinger i haugen mens utgravingen pågikk. Alt plantemateriale som ble samlet oppbevares nå på Universitetets Botaniske Museum i Oslo.

Blant de planterestene som ble funnet, var også et ganske stort materiale av moser. Særlig i leirlagene var disse bra oppbevart, ja de var ofte ennå grønne idet vi spaltet opp leirklumpene. Jeg foretok en mikroskopisk undersøkelse av materialet og fant at det var mulig å identifisere de fleste av de mosearter som forelå i prøvene. 20 arter lot seg sikkert bestemme. De har ikke bare vegetasjons-historisk interesse som belegg for forekomsten av vedkommende arter på Romeriksletta dengang haugen ble bygd; men de forteller også noe om vegetasjonens art på stedet og om årstiden da en bestemt del av fyllmaterialet må være innsamlet.

Som bekjent er mange mosearter mer eller mindre bundet til en bestemt vegetasjonstype, slik at av en moseliste kan en med noe erfaring så noenlunde slutte seg til hvordan vegetasjonen har vært der mosene ble samlet. Blant Raknehaug-mosene forekommer følgende arter: *Brachythecium campestre*, *Climacium dendroides*, *Eurhynchium Swartzii* var. *distans*, *Hylocomium squarrosum* og

Thuidium Philibertii. De tyder etter min mening på at det i nærheten har forekommet mer eller mindre fuktig, kulturpåvirket grasmark uten, eller med lite sluttet trebestand, slik en f. eks. finner i mange havnehager i nåtiden. Dette er forsåvidt en bekreftelse av de resultater Ording (1941 b s. 107) kom til ved å studere Raknehaugstammenes form og deres forgreining, selv om hans resultater refererer seg til et område på henimot 1 km² hvorfra han mener tømmeret må være hentet, mens mine resultater bare kan referere seg til haugens nærmeste omgivelser. En kan jo ikke tro at de reiste langt avgårde for å hente fyllmateriale, som sikkert fantes nær ved. Ording skriver om Raknehaugstammen (sml. også Stoltzenberg 1947 s. 261):

»... Formen er karakteristisk for furu som helt fra plantestadiet har fått rikelig med lys fra alle sider, og dessuten har hatt god tilgang på næringsemner fra jordbunnen. En lignende trevegetasjon kan forekomme i nåtiden ved lavereliggende setrer, i enkelte havnehager, eller ved nedlagte plasser o. l. På grunn av tråkk og beite blir trærne ofte påført skader av forskjellig art, slik at det også på furu kan oppstå tallrike forgreninger helt nede ved bakken. Rotkabber av denne type var meget alminnelige i trematerialet fra Raknehaugen.«

En annen ting mosematerialet har kunnet fortelle noe om, er årstiden da fyllmaterialet like under øverste tømmerlag ble hentet. Som nevnt i artslisten fant jeg der en seta med en ung kapsel av *Polytrichum commune*. Kapslen var ennå opprett (den lutende stilling skyldes sekundært trykk) og hadde hetten på (se fig. 1). Med andre ord den var i et bestemt, lett kjennelig stadium av sin utvikling. Ved å gå igjennom Universitetsherbariet i Oslo og notere innsamlingsdatoen for alle de eksemplarer fra Sør-Norge hvis kapsler forelå i det samme stadium, fant jeg at av i alt 35 eksemplarer var de allerfleste, nemlig 21, tatt i juni måned. Bare 4 var tatt de siste dager av mai og 10 i tiden 1—23 juli. Man må derfor ha lov å slutte at det leirholdige fyllmaterialet som inneholdt denne kapsel, sannsynligvis ble hentet i juni.

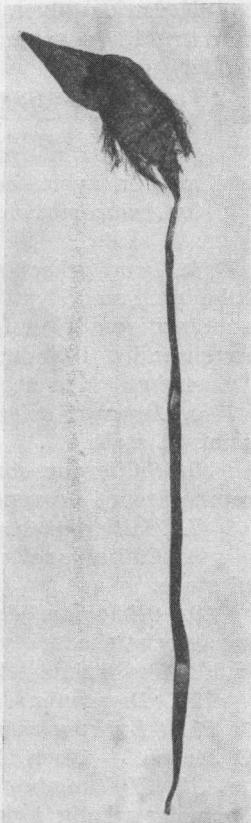

Fig. 1. *Polytrichum commune*. Ung kapsel med dette. Funnet i fyllmaterialet like under øverste tømmerlag i Raknehaugen. 3 X Fot. Bergljot Mauritz.

Nedenfor følger en liste over de moser jeg har kunnet identifisere fra Raknehaugen. De er, bortsett fra nr. 4, vanlige på Østlandet i nåtiden.

1. *Amblystegium riparium* (Hedw.) Bruch et Schimp. — Sparsom.
2. *Atrichum undulatum* (Hedw.) PB. — Noen få stengler, den ene med en avbrukket seta.
3. *Aulacomnium palustre* (Hedw.) Schwaegr. — Temmelig sparsomt til stede.
4. *Brachythecium campestre* (Bruch) Bruch et Schimp. — Rikelig til stede i prøvene. Flere av eksemplarene hadde en seta, og antheridiesamlinger forekom på de samme stengler som bar setaene. Arten er her i landet kjent fra en del steder på Østlandet, nord til Tyrstrand. Men utbredelsen er ikke tilstrekkelig utforsket ennå.
5. *Brachythecium reflexum* (Starke) Bruch et Schimp. — Spar-somt til stede.
6. *Calliergon cordifolium* (Hedw.) Kindb. — Temmelig rikelig representert i prøvene.
7. *Calliergon stramineum* (Brid.) Kindb. — Noen få stengler.
8. *Calliergonella cuspidata* (Hedw.) Loeske. — Temmelig rikelig til stede.
9. *Climacium dendroides* (Hedw.) Web. et Mohr. — Denne karakteristiske art var rikelig til stede i prøvene. Et eksemplar hadde 4 avbrukne setaer.
10. *Dicranum scoparium* Hedw. — Forekom temmelig sparsomt.
11. *Eurhynchium Swartzii* (Turn.) Curn. var. *distans* (Lindb.) C. Jensen. — Noen få eksemplarer.
12. *Hylocomium Schreberi* (Brid.) Mitt. — Denne art fantes temmelig rikelig i prøvene.
13. *Hylocomium squarrosum* (Hedw.) Bruch et Schimp. — Nokså sparsomt til stede.
14. *Mnium cuspidatum* Hedw. — Denne art var det ganske meget av i prøvene. Ett av eksemplarene bar arkegonier og antheridier sammen i toppen av stenglen.
15. *Mnium medium* Bruch et Schimp. — Temmelig sparsomt. Dr. Risto Tuomikoski i Helsingfors har vært så elskverdig å bestemme eksemplarene av denne art for meg.
16. *Mnium punctatum* Hedw. — Noen få stengler bare.
17. *Mnium rugicum* Laur. emend. Tuomikoski. — Den vanligste mose i Raknehaugmaterialet. Hos ett av eksemplarene fant jeg arkegonier, hos et annet en seta. Dr. Tuomikoski har bekreftet bestemmelsen av materialet.
18. *Polytrichum commune* Hedw. — Rikelig til stede. To av stenglene hadde antheridiesamlinger i toppen, en tredje hadde en

avbrukket seta. Dertil fant jeg en løs seta med en ung kapsel som ennå var opprett og som hadde hetten på (se fig. 1). Kapselen er omtalt i innledningen.

19. *Ptilium crista-castrensis* (Hedw.) De Not. — Denne karakteristiske art var bare sparsomt til stede i prøvene.

20. *Thuidium Philibertii* Limpr. — Temmelig sparsomt.

S U M M A R Y

Mosses Found during the Excavation of the Mound Raknehaugen in SE Norway.

The paper presents a list of 20 species of mosses found in the interior of the famous mound Raknehaugen, situated about 30 km to the NE of Oslo. It was excavated in the years 1939—40 under the supervision of dr. Sigurd Grieg, who assumes that the mound was built about 500 A. D. A number of the species (nos. 4, 9, 11, 13, and 20 in the list above) indicate the existence of a grass-vegetation or grazing ground near the mound at the time when it was built. The sporophyte of a specimen of *Polytrichum commune* (fig. 1) was found in a characteristic stage of development that goes to show that the clay layer containing this specimen had been fetched in June by the builders of the mound.

Litteratur.

- Brøgger, A. W. (1917): Raknehaugen—Ravenna. — Festschrift til Haakon Schetelig paa 40-Aars Dagen. Oslo (Kristiania).
- De Geer, Ebba Hult (1938): Raknehaugen. — Universitetets Oldsaksamlings Arbok 1937. Oslo.
- Grieg, Sigurd (1941): Raknehaugen. — Viking 1941. Oslo.
- Hougen, B. (1932): Romerike i forhistorisk tid. — Norske Bygder, Bd. 3: Romerike. Oslo.
- Lorange, A. (1871): Fra Raknehaugen. — Forhandl. Vidensk.-Selsk. i Christiania Aar 1870. Oslo (Christiania).
- Ording, Asbjørn (1941 a): Arringanalyser på gran og furu. — Meddel. Norske Skogforsøksv. Nr. 25. Oslo.
- (1941 b): Skoghistoriske analyser fra Raknehaugen. — Ibid. Nr. 27. Oslo.
- Stoltenberg, Einar (1947): Utrast. — Viking 1947. Oslo.

Nokre plantefunn på Vestlandet.

Av

JAKOB NAUSTDAL

1. *Scirpus multicaulis* på Lerøy og Atløy.

Buntsevakset (*Scirpus multicaulis* Sm.) er kjent frå spreidde veksestader i vatn i kyststrøket mellom Bamble i Telemark og Austevoll i Hordaland. Den 7 juli 1949 fann eg denne arta på Lerøy i Sund i Hordaland og 19 juli på Atløy i Askvoll i Sogn og Fjordane.

Veksestaden på Lerøy er grunt vatn (10—20 cm) i ei lita tjørn på nordvestenden av øya. Å døma etter bergarta (gneis) og floraen på staden er lokaliteten svært næringsfattig. Ikring tjørna er artsfattig lyngmark. Saman med *Scirpus multicaulis* noterte eg: *Carex rostrata*, *Eriophorum angustifolium*, *Lobelia Dortmanna*, *Lysimachia thyrsiflora*, *Menyanthes trifoliata*, *Nuphar luteum*, *Nymphaea* cfr. *alba*, *Potamogeton natans*, *Scirpus palustris* og *Sparganium minimum*.

På Atløy voks buntsevakset i Andalsvatnet i Herlandsmarka, der òg på grunt vatn tett ved land saman med *Carex lasiocarpa*, *C. rostrata*, *Juncus bulbosus* f. *fluitans*, *Lobelia Dortmanna*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Nymphaea* cfr. *alba*, *Potamogeton natans*, *Ranunculus flammula* og *Utricularia ochroleuca*. Ved vasskanten *Drosera anglica* og *D. rotundifolia* i stor mengd.

Dette siste funnet er det nærdste kjende i landet og ligg ca. 160 km lenger nord enn den tidlegare kjende lokaliteten i Austevoll. Melom Lerøy og Atløy er ca. 120 km.

Scirpus multicaulis er lett å skilja frå dei nærståande artene *S. mamillatus* og *S. palustris*. Dei viktigaste kjennemerka er den kraftige nesten vassrette rotstokken som det går ut ei tett samling av lange stenglar frå, 3 arr og skarpt tresidig nöt. Nedste akseskjelet har ofte ei lita klyft i toppen, og nedste bladslira har skrå opning.

2. Ny austgrense for *Ilex aquifolium* i Hardanger.

Det hender ikkje så sjeldan at bygdefolk veit meir om utbreiinga av våre ville treslag enn botanikarane. Dette er tilfelle når det gjeld kristtorn (beinved, *Ilex aquifolium*) i Hardanger. I botanisk litteratur har det fleire gonger vore nemnt at *Ilex* har si austgrense i Hardanger på Ljonestangen i Strandebarm (Holmboe 1913,

Selland 1921, Naustdal 1945). Alle folk i dei bygdene det her er tale om, kallar *Ilex* »beinved«, og det namnet vil bli nytt a her.

Lokalkjende folk i Kvam i Hardanger har lenge visst at det fanst vill beinved i marka som ligg til gardane Aksnes og Fonna-land litt utover Norheimsund. Den fyrste som fortalte meg dette, var dåverande stud. real. Alv Aksnes. Det var i 1946.

Med lærar Mikal S. Aksnes som kjentmann vitja eg den 26 august 1949 to lokalitetar for vill beinved i Kvam. Rett nok finst det òg planta beinved på gardane Hamre (Vangdal) og Aksnes, men likevel er det ikkje tvil om at nokre av dei eksemplara eg såg i marka er viltveksande. Det austlegaste av dei stod i open lauvskog ved ein skogsveg i utmarka på Aksnes ca. 150 m o. h. Høgda var ca. 4,5 m. Det blomstra i 1949 og såg friskt og trivleg ut. Eit anna tre, ca. 8 m høgt, stod nær uthusa på ein husmannsplass har vore, Stigen, under garden Fonnaland. Det har bore mogne frukter. Ikring det var fleire småplantar. Lærar Aksnes fortalte at han sjølv hadde teke frøplantar der og planta heime. Jamvel om dette treet står nær eit uthus, er det mykje som talar for at det er viltveksande. Om så er at det er planta, kan ein likevel på grunnlag av dei andre funna slå fast at austgrensa for vill *Ilex* no går over garden Aksnes i Kvam ca. 10 km lenger inne ved fjorden enn den tidlegare kjende austgrensa på Ljonestangen.

3. Noko om *Dryopteris paleacea* i Midhordland-Hardanger-bygdene.

Raggtelgen [*Dryopteris paleacea* (Sw.) C. Chr.] er kanskje den planten som har vore mest ettersøkt på Vestlandet dei siste åra, etter at professor Nordhagen i 1933 blei merksam på den. Berre på stutt tid har kunnskapen om utbreiinga auka munaleg. Mange viktige funn er gjorde av fleire botanikarar ymse stader i kyststrøket og i fjordbygdene. Eg kan ikkje her gå inn på det andre har gjort, og av plassomsyn berre nokre liner om mine eigne funn.

Dei to siste åra har eg funne *D. paleacea* på eit hundretals nye stader i Hordaland frå ytste øyane i vest til Kvam i Hardanger i aust, i herada Fjell, Sund, Os, Fana, Haus, Samnanger, Fusa, Hålandsdal, Varaldsøy, Strandebarm, Jondal og Kvam. Mange av desse funna er gjorde i ytre strøk og fell såleis innafor det området som er kjent før (jfr. Nordhagen 1947). Nordhagen peikar på at austgrensa for *D. paleacea* skulle falla saman med den tilsvarande grensa for *Ilex* på Vestlandet. Dei nye funna av begge artene stadfester dette nokså nøye — og nettopp der *Ilex*-beltet er breiast, jfr. ovafor.

Saman med Mikal S. Aksnes fann eg *D. paleacea* ved vegen gjennom det bratte fjellet Bergsberget (Vangdalsberget) i Jondal herad ca. 300 m frå grensa mot Kvam. Sidan eg på bussen frå Norheimsund til Aksnes hadde sett bregner som kunne vera raggtelg, oppmoda eg hr. Aksnes til å røkja nærmare etter, og han fann den sidan på Tveit ca. 2 km sør for Norheimsund. Dette er no den austlegaste kjende finnestaden for *D. paleacea* i Hordaland og ligg berre stutt veg frå *Ilex*-lokalitetten på Aksnes.

Mellom Øystese og Ytre-Alvik har eg til fånyttes leita etter raggtelg. Frå Kvamsøy litt sør for Fykssund har eg tre eksemplar som truleg er ei mellomform mellom *D. Filix-mas* og *D. paleacea*. Frå mange andre stader finst det òg mykje materiale som det er vanskeleg å uttala seg om, men som truleg er hybridene.

Mesteparten av det innsamla herbariematerialet er henta frå låglandet. Fjellsidene og fjella er lite granska. Som eit lite tillegg vil eg nemna at på Atløy i Askvoll, Sogn og Fjordane, finst rikeleg av raggtelg oppover til ca. 600 m o. h. Dette samsvarar bra med høgdegrensa eg før har funne på Gullfjellet i Fana.

4. Nokre lokalitetar for *Hedera Helix*.

Med god hjelp av min kollega Lars Skeie som kjentmann har eg dei to siste sumrane funne bergflette på 33 stader i strøket mellom Ytre Alvik og Øystese i Kvam i Hardanger. Dei fleste lokalitetane er på vanskeleg tilgjengelege stader i dei stupbratte, men frodige fjellsidene langs nordsida av fjorden. Dei har serleg stor interesse med di dei representerer den austlegaste og nordlegaste delen av utbreiingsområdet for vill bergflette på Vestlandet. Den paradoksale avslutninga på dette området går frå Glesvær og Steinsland vest ved havkanten i Sund, over Buarøy og Bukken i Sund, Stend landbruksskule i Fana (900 m nord for skulen), vidare gjennom Os, Fusa, Hålandsdal, Strandebarm, Jondal og sluttar ved Ytre Alvik i Kvam.

I Øystese og i berget innafor Fykssundet finst bergfletta både steril og fertil. Ho kryp mange stader i skogbotnen samanhengande over hundretal kvadratmeter, dessutan på bergvegger og i tre. På Kvamsøy, ut for Fykssund, såg eg store og frodige bergfletter med mengd blomsterknuppar. Dei siste kalde vintrane hadde gjort noko skade på dei, men no var dei atter i god trivnad.

Desse veksestadene for vill bergflette ligg ca. 80 km frå den ytre havstranda og er såleis dei som ligg lengst inne i landet. Samstundes er dei mellom dei nordlegast kjende i verda, berre på Shetland går ho like langt nord. Etter Holmboe finst bergfletta i Noreg helst under 80 m o. h. Jfr. òg Fröman (1932) for Sveriges ved-

komande. I Kvam veks bergfletta frå sjøen og fleire stader opp til 150 m o. h. Ein einskild stad, Sebergskòr, eit bratt berg på Helles-tveit nær grensa mot Torpe, er 200 m o. h. I denne høgda har ho òg blomsterberande skot. Fleire av desse nye finnestadene ligg over dobbelt så høgt som dei tidlegare kjende i Skandinavia.

5. *Dryas octopetala* og andre fjellplantar på Atløy i Sunnfjord.

Dryas er fyrst og fremst ein fjellplante som veks på kalk og skifer i høgfjellet. I Sør-Noreg er den funnen i låglandet nær Lange-sund, på Varaldsøy og Frosta; i Nord-Noreg fleire stader nær sjøen.

Sumaren 1949 fann eg *Dryas* mange stader på Atløy i Askvoll herad, ikkje berre på fjellet, men òg i låglandet på lokalitetar som vender ut mot nesten ope hav. På glimmerskifer i vanskeleg til-gjengeleg lende på vestsida av fjellet Hovden voks rikeleg *Dryas* på tre stader ca. 150 m o. h. Det var uråd å koma lengre opp der, men truleg fanst det meir høgare oppe i fjellet.

I strøket på og ikring det merkelege fjellet Brurastakken, ogso kalla Skarviknøva, som på ei side reiser seg stupbratt opp frå havet, fanst *Dryas* mange stader i stor mengd. I dette fjellet er både marmor og glimmerskifer. I brattfjellet er uråd å gå, men der det var mogeleg å ta seg fram, såg eg meir av denne arta enn eg har gjort nokon annan stad. For å få beite for sauene hadde bøndene svidt einer og lyng, og såleis hadde store vidder med *Dryas* vorte øydelagde. Frå toppen av Brurastakken nedover mot sjøen på vest-sida veks *Dryas* heilt ned til ca. 30 m o. h., helst i bratte skifer-bakkar og bergbrøt. At det i dette strøket er mykje meir enn eg såg, er heilt sikkert. I ei skiferurd ca. 75 m o. h. på søraustsida av fjellet var eit vakkert *Dryas*-teppe med ein artsrik fylgefjeflora. Elles voks det *Dryas* langs ein stig gjennom Nonsskaret over Nonsskar-høgen, dessutan ved ein tysk signalstasjon nær toppen av Skarvik-nova, alle stader på glimmerskifer. Blomstringa var dei fleste stader dårleg.

Også andre fjellplantar er vanlege i låglandet på Atløy: *Silene acaulis* voks heilt ned i flomålet. *Saxifraga aizoides* var vanlegare langs bekken og på berg nær sjøen enn på fjellet. *Arctostaphylos alpina* fanst på turre rabbar og på skiferberg til få meter over flo-målet, og *Alchemilla alpina* voks over alt og var ein av dei vanlegaste plantane på øya. *Carex capillaris* fanst på skifer frå fjellet og ned til sjøen, vel så mykje i låglandet som høgare oppe. Nokre få plantar av *Saxifraga groenlandica* vart funne på skifer berre få meter o. h. *Sedum roseum* var vanleg i berg ved sjøen. I utmarka til garden

Herland på sterkt vindeksponerte glimmerskiferberg ved havet, ofte utsett for sjøsprøyte i pålands vind, vokser det reint utrulege mengder *Saxifraga cotyledon*. I dei tallause sprekkene i berget stod det tusen på tusen små blomstrande bergfruer og skalv i den sterke vinden, medan sjøskvetten stod stinn langt inn over land. Alle var svært små, berre 5—15 cm høge. På fjellet var dei opptil 40 cm, men der var dei sjeldnare å finna.

Når eg gjekk langs havkanten på utsida av Atløy, serleg på garden Herland, der det er ein teig av glimmerskifer, hadde eg ei kjensle av at fjellfloraen var flytt ned til havet. I grunnen er vel dette å setja tingen på hovudet. Det heng vel slik saman at dei fjellplantane som no veks ved havflata langs Vestlandskysten på jamnen er relikter av ein opphavleg flora i låglandet.

Som ein motsetnad til desse fjellplantane, men i lag med dei, ofte på same lokalitetane, vokser det ei rekke sermerkte kystplantar. Kontrasten er temmeleg stor mellom *Dryas* på den eine sida og *Ilex* og *Erica cinerea* på den andre. Ei liste utan kommentar over nokre slike atlantiske plantar frå Atløy klårgjer dette godt nok:

<i>Aira praecox</i>	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>
<i>Digitalis purpurea</i>	<i>Dryopteris paleacea</i>
<i>Erica cinerea</i>	<i>Galium hercynicum</i>
<i>Hypericum pulchrum</i>	<i>Hypochaeris radicata</i>
<i>Ilex aquifolium</i>	<i>Lonicera perilymenum</i>
<i>Luzula congesta</i>	<i>Polygala serpyllifolia</i>
<i>Primula vulgaris</i>	<i>Sagina subulata</i>
	<i>Vicia orobus.</i>

I si tid vitja Ove Dahl Atløy. Eg kan ikkje finna nokon stad at han har teke *Dryas* der.

Litteratur.

- Dahl, O. (1896): Kystvegetationen i Romsdal, Nord- og Søndfjord — Chr. Vid. Selsk. Forh. 1896 Nr. 3. Oslo (Christiania).
- (1898): Botaniske undersøgelser i Søndfjords og Nordfjords fjorddistrikter. — Ibid. 1898 Nr. 3.
- Fröman, I. (1932): De nordligaste lokalerna i Sverige för vild murgröna (*Hedera Helix L.*). I. — Svensk Bot. Tidsskr. Bd. 26. Stockh.
- Holmboe, J. (1913): Kristtornen i Norge. — Bergens Mus. Aarb. 1913 Nr. 7. Bergen.
- (1920): Bergfletten i Norge som vild og plantet. — Ibid. 1918—1919 Nr. 1.
- Lagerberg, T., og J. Holmboe (1940): Våre ville planter. Bd. 5. — Oslo.
- Lid. J. (1944): Norsk flora. — Oslo.

- Naustdal, J. (1945): Nokre merknader om *Ilex aquifolium* på Ljones-tangen i Strandebarm. — *Blyttia* Bd. 3. Oslo.
- Nordhagen, R. (1940): Norsk flora. — Oslo.
- (1947): *Dryopteris paleacea* (Sw.) C. Chr. og dens utbredelse i Norge. — *Blyttia* Bd. 5. Oslo.
- Selland, S. K. (1921): Hardangerområdets flora. (Ved J. Holmboe.) — Bergens Mus. Aarb. 1919—1920 Nr. 10. Bergen.
- Størmer, P. (1932): Viltvoksende bergflette på Håøen ved Drøbak. — *Nyt Mag. Naturv.* Bd. 70. Oslo.

Småstykker.

Några växtfynd i Tröndelagen.

Här nedan vill jag meddela några växtlokaler, som icke synas vara omnämnda i litteraturen. I flera fall finnas beläggsexemplar i Botaniska museet i Uppsala (U) och i ett par fall i Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm (S) eller i Botanisk Museum i Oslo (O). Nord-Tröndelag förkortas NTrd., Sör-Tröndelag STrd.

Fanerogamer:

Antennaria alpina ♂. STrd. Tydal: Storsolas sluttning mot sydsydväst, sex olika bestånd mellan 1240 m och 1435 m över havet, 1949.

Pedicularis Oederi. STrd. Selbu: Saufjellets sydvästsluttning, reg. alp., 1949.

Poa annua × *supina*. STrd. Selbu: Liavollen (vid L. Kvern-fjellvann) med föräldrarna, 1949 (U).

P. flexuosa. STrd. Selbu: Lillefongens västsluttning, 960 m, 1949 (U).

P. jemtlandica. STrd. Selbu: Fongens västsydvästsluttning, snöläge, 1200 m, 1949 (U).

P. supina. STrd. Selbu: Liavollen (se ovan), talrik vid fäbodvallen på av kreatur trampad mark (U). Den sena sommaren 1949 var arten så gott som helt överblommad den 11 aug. på denna höjd, 640 m. — Tydal: Nedalens turiststation 1948 (O) samt vid Nedalens gård och på vägen till St. Hångtjärn, massförekomster (jämte *P. annua*), 700 m. Full blomning ännu den 23 juli 1948. — NTrd. Meråker: Talrik på gårdsplaner i Tevldalen (U) samt vid vägen mot den svenska gränsen, 1945; vid baracker vid järnvägen nära riksgränsen, 1945 (U). — I Jämtland i Åre socken, som gränsar till Meråker herred, är arten allmän, och jag har där sett den i varje by; vid turistanläggningar kan den stiga högt upp över skogsgränsen (observerad vid Blåhammarens turiststation på 1085 m nivå). Sannolikt är arten allmän i stora delar av Tröndelagens östra gränsbygder (jämför Høeg 1944).

Primula stricta. S Tr d. Tydal: Storsola nära riksgränsen, sluttning mot SSV, sparsam 1205 m, 1949. Enligt Lid (1944, s. 423) ny för Tydal och alltså även för de norska Sylarna.

Saxifraga tenuis. S Tr d. Selbu: Lillefongens nordbranter 885 m, 1949 (U).

Taraxacum simulum. S Tr d. Tydal: Storsolas sluttningar mot sydsydväst och söder, högst på 1362 m nivå, 1949 (S) (bestämningen kontrollerad av fil. dr. G. Haglund); flerstädes ner till c:a 1150 m. — Lid (1944, s. 561) uppger arten för södra Norge endast från Sör-Tröndelag, Oppdal. Arten tillhör gruppen *Ceratophora*, som är lätt igenkänd såsom de enda fjällarterna med hornutskott nedom holkfjällets spets (se t. ex. Wendelbo 1949, s. 40), och om den efterspanas, kommer den kanske att finnas på andra håll i Sör-Tröndelag. På den svenska sidan av Sylarna fann G. Haglund den i Knippens västslutning 1943, det första svenska fyndet söder om Lappland. Sedan har jag hittat den dels på många ställen i Sylskalstötens SSO-slutning 1943 och 1945 (S) — år 1949 t. o. m. på 1495 m nivå —, dels i östra delen av Slottets sydslutning 1515 m (S) och 1500 m år 1949.

Veronica alpina var. *australis*. S Tr d. Tydal: Storsolas sydvästslutning, 1165 m (U), 1949. Enligt Nordhagen (1940, s. 573) icke förut känd från östra Sör-Tröndelag.

Jag vill dessutom meddela nya lokaler för dessa tre larvar. Beträffande deras utbredning i Fennoskandien hänvisar jag till Ahlner (1948). Alla fynden äro gjorda på gran.

Cavernularia Hultenii. S Tr d. Selbu: Flerstädes omkring Stormoens turiststation, ca. 580 m, 1949 (U); Svenskmoen, 600 m, 1949 (U), vid Gammalsætervollen sparsam, 535 m, 1949; vid Bjørka öster om Hegset massvis, 1949. — N Tr d. Hegra: Lillevollen söder om Sondal, 410 m, 1949 (U); Sondal, 1949. — Leksvik: Hindrem allmän, 1948.

Cetraria norvegica. S Tr d. Selbu: Bjørka, 1 ex. med föregående.

Tholurna dissimilis. S Tr d. Selbu: Norr om Lillefongan (nordost om p. 1011), 750 m, 1949 (U). Stort granbuskage i undre delen av reg. alp. med flera levande och döda stammar; på den högsta, 4 m, död, funnos många ex. nära toppen. — Ny för Sör-Tröndelag enligt Ahlner (1948).

S U M M A R Y

Some Plant Localities from Tröndelagen, Norway. — The author reports some phanerogam and lichen localities from Nord-Tröndelag (NTrd.) and Sör-Tröndelag (STrd.).

Citerad litteratur.

- Ahlnér, S. (1948): Utbredningstyper bland nordiska barrträdlavar. — Acta Phytogeogr. Suecica 22. 257 s. 16 pl. Uppsala.
 Høeg, O. A. (1944): Poa supina i Norge. — Blyttia 2: s. 21—24. Oslo.
 Lid. J. (1944): Norsk Flora. — Oslo.
 Nordhagen, R. (1940): Norsk Flora. — Oslo.
 Wendelbo, P. (1949): Om slekten Taraxacum i Norge. — Blyttia 7:
 s. 36—43. Oslo.

Soppsesongen 1949 ved Oslo.

Soppsesongen 1949 har vært temmelig dårlig. Dette skyldes den tørre sommeren. Etter litt nedbør i begynnelsen av september kom det litt mer fart i utviklingen, særlig var det bemerkelsesverdig meget marksjampinjong, *Psalliota campestris coll.*, en kort tid. Den vanlige fåresopp, *Polyporus ovinus*, har det vært usedvanlig lite av. Den 6 september kom de første frostnetter som stoppet de fleste arter i utviklingen. Men den etterfølgende varmeperiode brakte fram typiske senhøstes arter som *Tricholoma nudum*, *T. portentosum*, *T. equestre* og *Collybia velutipes*, om enn ingen i betydelige kvanta. Den 25 oktober kom frosten med større kraft og dermed var soppsesongen definitivt slutt for denne gang.

Fra de to siste år kan jeg nevne noen av mine soppfunn som kanskje kan være av interesse:

- Fistulina hepatica* på eik, Drøbak 29 august 48.
Nyctalis lycoperdoides, Drøbak 19 august 48.
Boletus cyanescens, Drøbak 19 august 48.
Hydnnum corralooides på levende bjørk, Slottsparken i Oslo 20 september 48.
Pleurotus corticatus, flere ganger i 1949 fra omegnen av Oslo.
Helvella atra Bygdøy 27 september 49.
 Nomenklaturen er som i: E. Ingelström: Svampflora, Stckh. 1940, og C. Ferdinandsen og Ø. Winge: Mykologisk Ekskursionsflora, Kbh. 1943.

Finn-Egil Eckblad.

Cammermeiers Boghandel

GUSTAV E. RAABE

FORLAGS, SORTIMENTS- OG
KOMMISJONSFORRETNING

Karl Johans gate 41–43, Oslo
Tlf.: 41 07 01, 41 13 63, 41 21 45

Botanisk litteratur — norsk og utenlandsk

Vanføres Avskrivningskontor

leverer pent arbeid i hurtig tempo.

Henter og bringer

Eilert Sundtsgate 22. Tlf. 44 80 58

Filial: Hausmannsgate 39

(inn. Jess Carlsensgt.)

Tlf. 41 28 22

Forsök oss for den gode saks
skyld — og De kommer igjen
for den gode service's skyld

Vanfør Ungdoms Hovedlag

Er De på ? Kanskje

BJØRLYKKE'S NORSKE PLANTER

kan sette Dem på sporet igjen.

Niende utgave — Kr. 5,40

A. W. BRØGGERS
BOKTRYKKERIS FORLAG

Særtrykk av „Blyttia“

Av mange tidligere artikler i „Blyttia“ fins et begrenset antall særtrykk til salgs gjennom redaksjonen til priser fra kr. 0,50 til 2,50 pr. stk.

Norsk Botanisk Forening.

Styre for 1949: Professor Trygve Braarud, formann; førstebibliotekar Peter Kleppa, sekretær; gravør Halfdan Rui, kasserer; universitetsstipendiat Eilif Dahl, dosent Oddvin Reisæter, lektor Ragna Søetorp.

Nye medlemmer tegner seg hos sekretæren, adresse Universitetsbiblioteket, Oslo, eller for Trøndelags vedkommende hos sekretæren i lokalforeningen, Johs. Reiersen, Byåsveien 54 B, Trondheim. Kontingenten er kr. 10,00 pr. år, for husstandsmedlemmer og studenter kr. 2,50; disse får ikke tidsskriftet.

Blyttia.

Redaktør: professor Ove Arbo Høeg.

Redaksjonskomité: Lektor Gunnar A. Berg, disponent Halvor Durban-Hansen, førsteamanuensis Georg Hygen, førstebibliotekar Peter Kleppa.

Blyttia utgis av Norsk Botanisk Forening og utkommer ordinært med 4 hefter om året. Foreningens medlemmer får tidsskriftet fritt tilsendt innen landet. Abonnementsprisen for ikke-medlemmer er kr. 12,00 pr. år, fritt tilsendt innen landet. Henvendelser om abonnement, annonser m. v. rettes til Blyttias forretningsfører, cand. mag. Finn Eckblad, Josefinegt. 21, Oslo.